

A Történettudományi Intézet hírei

1975. január 1. — június 30.

A Magyar Tudományos Akadémia megalapításának 150. évfordulójáról az Akadémia ünnepi közgyűlésen emlékezett meg május 5. és 6-án. A május 5-i plenáris ülésen *Pach Zsigmond Pál* előadást tartott Tudománypolitikai kérdések a másfélvezszázados Akadémián címmel.

A Filozófiai és Történettudományok Osztálya másnapi ülésén korreferátumok hangzottak el *Várkonyi Ágnes* „Tudomány és társadalom a polgári átalakulás időszakában a Magyar Tudományos Akadémián” és *Vörös Antal* „Az Akadémia társadalmi kapcsolatai a századfordulón” címmel.

Magyarország felszabadulásának 30. évfordulója alkalmából a Magyar Tudományos Akadémián április 23. és 24-én tartott tudományos ülésszakon az Intézet munkatársai közül *Benczédi László* és *Orbán Sándor* tartottak előadást, Történettudomány és szocialista hazafiság, illetve A parasztság gazdasági és társadalmi fejlődése a felszabadulás után címmel.

Pach Zsigmond Pált az Intézet igazgatóját Magyarország felszabadulásának 30. évfordulóján a Munka érdemrend arany fokozatával tüntették ki.

Károlyi Mihály születésének 100. évfordulójáról ünnepi ülésen emlékeztek meg március 4-én. Az ünnepi ülésen elhangzott előadások:

Kállai Gyula: Károlyi Mihály politikai öröksége.

Berend T. Iván: Gazdaság és társadalom a századelő Magyarországon és Károlyi Mihály.

Hajdú Tibor: Károlyi Mihály a polgári demokratikus forradalomban.

Jemnitz János: Károlyi Mihály az emigrációban (1919—1945).

Pölszkei Ferenc: Károlyi Mihály életútja az 1918. évi polgári demokratikus forradalomig.

Haraszi Éva: Károlyi Mihály fasizmus elleni tevékenysége.

Győrffy Sándor: Károlyi Mihály a felszabadulás után.

Az Intézet Igazgató Tanácsa február 7-én tartott ülésén a historiográfiai kutatás feladatait, a Historiográfiai csoport munkatervét vitatta meg.

Az Igazgató Tanács június 9-i ülésén megvitatta *Kovács Endre*, *Ormos Mária* és *Kerekes Lajos* közreműködésével elkészített előterjesztését az egyetemes történeti kutatások helyzetéről és feladatairól.

A június 16-i Igazgató tanácsi ülésen az újkori társadalomtörténeti kutatások szervezéséről előterjesztett javaslatot vitatták meg, amelyet *Vörös Károly*, *Orbán Sándor* és *Sándor Pál* készített.

Kerekes Lajost, az Intézet igazgatóhelyettesét május 15-től 4 évi időtartamra kinevezték a berlini Magyar Intézet igazgatójának.

Pamlényi Ervint, a Századok felelős szerkesztőjét, az Intézet historiográfiai csoportjának vezetőjét megbízták a bécsi Collegium Hungaricum igazgatói tisztjének betöltésével.

Glatz Ferenc tudományos munkatársat megbízták a Historiográfiai csoport vezetésével.

Pach Zsigmond Pált újra tagjául választotta az MSzMP KB mellett működő Kulturpolitikai Munkaközösség.

A Magyar-Szovjet Társadalomtudományi Bizottság tagjává választotta *Pach Zsigmond Pált*, az Intézet igazgatóját.

Az Intézet gondozásában megjelent a Gondolat Kiadónál a népszerű történelmi sorozat, a Magyar História első két kötete: *Tóth István*: A rómaiak Magyarországon és *Péter Katalin*: Magyar romlásnak századában.

Juhász Gyula: Magyarország külpolitikája 1919—1945 c. munkáját második, át-

dolgozott kiadásban jelentette meg a Kosuth Kiadó.

Niederhauser Emil: Forrongó félsziget. A Balkán félsziget története a 19—20. században című könyve megjelent Pozsonyban, szlovák fordításban.

*

Az MTA második osztálya felolvasó ülésén június 20-án *Pach Zsigmond Pál* Széchenyi és az Al-Duna szabályozás (1830—32) címmel tartott előadást.

*

Az *Értekezések a történeti tudományok köréből* c. intézeti kiadványsorozat egyik szerkesztőjét, *Spira Györgyöt*, felmentette a tiszteből az Intézet igazgatósága. Helyette *Vörös Antal* nyert megbízást a sorozat újkori kötetének szerkesztésére.

*

Május 23-án került sor *Glatz Ferenc*: Történettudomány és történetpolitikai koncepció c. kandidátusi disszertációjának munkahelyi vitájára.

A vitában hozzászóltak: *Niederhauser Emil*, *Unger Mátyás*, *Mátrai László*, *Vörös Károly*, *Kosáry Domokos*, *Pach Zsigmond Pál*, *Sinkovics István*, *Laackó Miklós*, *Ember Győző*, *Várkonyi Ágnes*, *Sipos Péter*. A hozzászólók egyöntetűen hangsúlyozták a kézirat magas tudományos színvonalát és javasolták, hogy a szerző disszertációját nyújtsa be a TMB-nek.

1975. április 21-én került sor a II. magyar osztály keretében *Mann Miklós*, a Történelmi Társulat munkatársa *Trefort Ágoston élete és munkássága* c. kandidátusi disszertációjának munkahelyi vitájára. A vita résztvevői javasolták, hogy a tanulmányt a szükséges javítások és kiegészítések után nyújtsa be szerzője a TMB-nek.

*

Tudományos együttműködési megállapodás aláírására került sor május 6-án Budapesten, az Ecole Pratique des Hautes Etudes önálló VI. szekciójá, új nevén Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales és a Magyar Tudományos Akadémia között. Az egyezményt francia részről *Jacques Le Goff*, az Ecole igazgatója és *Joseph Goy* professzor, magyar részről *Köpeczi Béla*, az MTA főtítkára írták alá. Az egyezmény közös francia—magyar kutatási témákat kezdeményez, bővíti az ösztöndíjas keretet és rendszeres francia—magyar történész kollokviumok megrendezését helyezi kilátásba.

*

A fasizmus felett aratott győzelem 30. évfordulója alkalmából a SzMTA tudományos ülésszakot rendezett. A *Köpeczi Béla* főitkár vezette magyar delegáció tagja volt *Ránki György*. A konferencián *Ránki György* a második világháborúval foglalkozó újabb irodalom néhány kérdéséről tartott előadást.

Moszkvában tartották január 6. és 9. között a szocialista országok tudományos akadémiai társadalomtudományi alelnökeinek értekezletét, amelyen részt vett *Pach Zsigmond Pál*.

A pratoi Datini Intézet évenként megrendezésre kerülő tanulmányi hetén az Intézetet *Makkai László* képviselte április 11. és 17. között.

Április 14. és 18-a között került sor Moszkvában a Szovjet tudományos Akadémia Szlavisztikai és Balkanisztikai Intézetének rendezésében a közép és délkelet európai népek nemzetté válása című tudományos konferenciára. A konferencián részt vett *Kovács Endre* és *Niederhauser Emil*. *Niederhauser Emil* előadást tartott A kultúra szerepe a kelet-európai népek nemzetté válásában címmel.

A Varsói Szerződés 20. évfordulója alkalmából szeptemberben megrendezésre kerülő nemzetközi konferenciát előkészítő szimpóziumot tartottak Szófiában május 13—14-én, amelyen részt vett *Ormos Mária* és *Vida István*.

Május 20. és 22-e között Kassán került sor nemzetközi konferenciára, amely a Kárpát-medence középkori kereskedelme címet viselte. A konferencián részt vett *Heckenast Gusztáv*.

Az NDK Második Világháborús Történeti Bizottsága Weimarban rendezett nemzetközi konferenciát május 26. és 31-e között. A konferencián részt vett és hozzászólt *Ránki György* és *Juhász Gyula*.

A mainzi Institut für Europäische Geschichte május 31. és június 3. között konferenciát rendezett A francia forradalom és a napóleoni megszállás hatása a német és az olasz fejlődésre témakörben. A konferencián az Intézet részéről részt vett *Benda Kálmán*.

Június 9. és 15-e között részt vett a rennes-i egyetemen megrendezett francia—magyar történész kollokviumon *Benda Kálmán* és *Makkai László*. A konferencia a nemesség szerepével foglalkozott a francia és a magyar történelemben. A konferencián *Makkai László* A magyar nemesség vagyoni és társadalmi helyzete a 16—17. században, *Benda Kálmán* pedig a kálvinizmus hatása a magyar ellenállási jog kialakulására címmel tartott előadást.

A Varsói Szerződés aláírásának 20. évfordulója alkalmából Varsóban június 5—6-án rendezett tudományos ülésszakon részt vett

Borus József és előadást tartott a Varsói Szerződés — a béke és a szocialista építés biztossága címmel.

A Balkán a legújabb korban címmel rendezett konferenciát az Association Internationale des Etudes Sud-Est Européennes június 9. és 13. között a bulgáriai Várnában. A konferencián részt vett *Adám Magda* és előadást tartott a közép- és délkelet-európai népek kapcsolatainak normalizálására tett kísérletekről a második világháború előestéjén.

A békés egymás mellett élés kérdéseivel foglalkozott a Moszkvában június 23. és 25-e között tartott nemzetközi értekezlet, amelyen részt vett *Ormos Mária* és előadást tartott a kollektív biztonság gondolatának kifejlődéséről.

Ránki György az olasz és a magyar akadémiák közötti megállapodás értelmében kéthetes meghívásnak tett eleget február 24. és március 7. között. Rómában két előadást tartott „Kossuth és a risorgimento társadalmi-gazdasági problémái” címmel a római akadémián illetve a Magyar Intézetben „Társadalmi változások Magyarországon 1945 után” címmel. A messinai egyetemen az 1929—1933-as gazdasági válságról, a palermói egyetemen pedig Magyarország 1945 utáni gazdasági fejlődéséről tartott előadást.

Szabó Miklós január 20. és február 28. között a Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként Bécsben folytatott kutatásokat.

Gonda Imre ez év áprilisában 4 hetet töltött Bécsben és kutatásokat folytatott a Staatsarchívban.

Puskás Júlia svédországi meghívásnak tett eleget április 13. és 19. között és előadást tartott az uppsalai egyetemen.

Teke Zsuzsa április 23-án megkezdte 3 hónapos olaszországi tanulmányútját. Rómában és Velencében folytat kutatásokat; Velence és Magyarország középkori gazdasági kapcsolatairól.

A jugoszláv és magyar akadémia közötti egyezmény értelmében *Jemnitz János* 3 hetet töltött Jugoszláviában.

A Csehszlovák és Magyar Tudományos Akadémia közötti egyezmény keretében az Intézet munkatársai közül *Csurdi Sándor*, *Fejes Judit*, *Boros Zsuzsa*, *Somogyi Éva* és *Sándor Pál* töltöttek 2—3 hetet Csehszlovákiában.

M. M. Postan, a cambridgei egyetem nyugalmazott professzora, a British Academy

tagja március 21. és április 4. között tartózkodott Magyarországon akadémiaközi egyezmény keretében. Március 25-én előadást tartott az Intézetben a középkori gazdaságtörténet módszertani problémáiról.

A. G. Dickens professzor, a londoni egyetem Történeti Intézetének igazgatója, az Angol Történeti Nemzeti Bizottság titkára április 4—14. között tartózkodott Budapesten. Április 7-én előadást tartott az Intézetben „Várostörténet és reformáció” címmel.

R. Plaschka, a bécsi Österreichisches Ost- und Südosteuropa Institut igazgatója június 26. — július 1. között tartózkodott Budapesten és előadást tartott az Intézetben „A nemzet történelmi kategóriája” címmel.

Hans Mommsen, a bochumi Ruhr Egyetem Történeti Intézetének professzora 20 tagú diákcsoporttal látogatott Magyarországra. Április 16-án meglátogatták az Intézetet, ahol a fiatal munkatársak részvételével konzultációs beszélgetésre került sor.

Jean Berenger, a rennes-i egyetem Kelet-Európa történetének professzora januárban 1 hónapot töltött Budapesten. *Berenger* kutatási területe a XVII. századi rendi mozgalmak története.

Štefan Kazimir, a Szlovák Tudományos Akadémia Történeti Intézetének munkatársa március 10-től két hetet töltött Budapesten.

John Herbert Komlós (Chicago) 1975 márciusától egy éves ösztöndíjjal tartózkodik Magyarországon. A mezőgazdaság fejlődése az abszolutizmus korában témakörben végzett kutatásokat.

Sveta Pecimjacki, a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia munkatársa áprilisban két hetet töltött Magyarországon.

Karlheinz Schädlich, a berlini Zentralinstitut für Geschichte tudományos munkatársa április 15-től kezdődően 6 hétig volt Magyarországon. Témája: Az imperializmusba való átmenet Nagy-Britanniában.

A. I. Puskás, a moszkvai Szlavisztikai és Balkanisztikai Intézet tudományos munkatársa május 26-tól tartózkodott Magyarországon négyhetes tanulmányúton és Magyarország külpolitikája 1927—1930 témakörében végzett kutatásokat.

Willibald Gutsche és *Alexander Tinschmidt*, a berlini Zentralinstitut für Geschichte munkatársai 3 hetet töltöttek Budapesten a két akadémia közti egyezmény keretében.